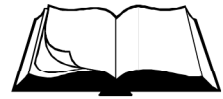

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 567

תשרי תשפ"ו

מדיני עשיית הסוכה, מדיני ארבעת המינים

מהלכות זוזה"מ, שמוזות תורה

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

לע"נ

הרב גרשון מאיר בן ר' שלמה אינגבר ז"ל

נלב"ע ט"ז בניסן תשפ"ה

✽✽✽✽

לע"נ

מרת גילה זהבה בת הגי"ר מרדכי וינגרטן ע"ה

נלב"ע כ"ו בכסלו תשפ"ה

✽✽✽✽

מדיני עשיית הסוכה

דפנות הסוכה

- ◀ מן התורה כדי להעמיד סוכה כשרה, מספיק שתי מחיצות ושלישית אפילו "טפח".
- ◀ דופן הסוכה יכולה להיות מכל דבר. פלסטיק, מתכת, אבנים וכד'.
- ◀ ("שולחן ערוך" סי' תר"ל סעיף א').
- ◀ בדפנות יכול להיות אפילו "חמתו מרובה מצילתו", (לא כמו בסכך) כלומר הדופן יכולה להיות מורכבת מקנים, כל ג' טפחים קנה אחד, ומדין לבד הדופן כשרה, הגם שחמתו מרובה מצילתו.
- ◀ את הדפנות יכול לעשות ע"י קנים, קרשים, חבלים וכד', או בצורת "שתי" (ניצב) או בצורת "ערב" (אופקי) – קנה על כל ג' טפחים.
- ◀ וכל זה אם יש את כל ארבעת הדפנות. אז יכול לעשות או "שתי" לבד או "ערב" לבד. אך מי שבונה סוכה רק עם ג' דפנות, יש לעשות את ג' הדפנות גם בצורת "שתי" וגם בצורת "ערב". ומצוי גם במרפסות ביתו, שקיר הבית משמש קיר כדופן רביעי והיות שהוא רחוק מהסוכה, אי"א לצרפו בסוכה, וכח"ג צריך שיהיו הדפנות גם "שתי" וגם "ערב" ("מגן אברהם" שם).

עומד ברוח מצויה

- ◀ דופן הסוכה, חייב לעמוד ברוח מצויה. דופן שאינה עומדת ברוח מצויה, פסולה. ("שולחן ערוך" סי' תר"ל סעיף י').
- ◀ **סוכות זוהות האחת כשרה והשניה פסולה**
- ◀ רוח מצויה תלויה בכל מקום ומקום לפי מיקום הסוכה. ונפקא מינה לאלו הגרים במקומות פתוחים שהרוח מצויה, שבמקומות אלו חייב לבנות את הסוכה באופן שעומד נגד הרוח המצויה באותם המקומות.

כמו כן יתכן שיהיו סוכות של שני שכנים ראובן ושמעון, סוכתו של ראובן כשרה למהדרין, ואילו סוכתו של שמעון פסולה למהדרין, ראובן גר בקומת קרקע, ועשה סוכתו במקום שאין הרוח מצויה, והיא כשרה למהדרין, ואילו שמעון גר בדירת גג העמיד סוכתו בגג במקום שהרוח מצויה והסוכה פסולה.

קשירת דפנות הסוכה למעקה

- ◀ מותר לקשור את הסוכה לצניורות של ברזל או למעקה של ברזל באופן שעומד נגד רוח מצויה גם בלי זה, וזה עשוי רק לחזק בעלמא וכמסייע שלא יפלו, ואין זה נחשב כמעמידו על דבר המקבל טומאה ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' רט"ז בשם ה"חזון איש" זצ"ל).

מחיצה בתוך הבית

- ◀ **שאלה:** הבונה סוכה בתוך ביתו, כגון במרפסת, או בחדר ויש לו שתי מחיצות. להשלמת הדופן השלישית תולה וילון. האם מספיק לקשור את הוילון למעלה, או צריך גם לקושרו למטה?
- ◀ **תשובה:** לדעת המשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק מ"ח), המחיצה צריכה לעמוד ברוח מצויה אף שתוך הבית אין רוח כלל, כאילו הסוכה עומדת מחוץ לבית. ולדעת ה"חזון איש" (סי' י"ב י"ד), יש לה שם של מחיצה אפילו שאם היתה עומדת בחוץ לא היתה עומדת ברוח, כיון שבמקום זה אין הרוח מצויה כלל. ויש נפקא מינה לכל השנה, כשעושים בבית מחיצה כגון בין דברי קדושה למקום הטינופת, דלדעת המשנ"ב יש לקשור המחיצה גם למעלה וגם למטה. משא"כ לדעת ה"חזון איש", מספיק לקשור מלמעלה.

מחיצות בד

- ◀ סוכות "לנצח" – המחיצות עשויות מבד המתנועעות מאוד על ידי הרוח, לפי דעת המג"א והמשנ"ב (סי' תר"ל ס"ק מ"ח), אפילו אם יעמוד הבד כל העת גם בשעה שמתנועע במצב של מחיצה כשרה, דהיינו כמו

מחיצה טובה, אעפ"כ הסוכה פסולה, (ועי' שעה"צ שזוהי שיטת רוב הראשונים), ויל"ע מהו השיעור של מתנועע שפוסל. ויש להזהר שיהיה לפחות שיעור של עשרה טפחים שבהם הבד עומד יציב, וע"כ טוב שיעשה מלבד הבד גם דפנות העשויים מקנים קנים, פחות מג' טפחים, שבאופן זה, אף אם הרוח מנענעת את הסדינים, הסוכה עדיין כשרה בגלל הקנים (משנ"ב שם). ולדעת ה"חזון איש" (סי' ע"ז סק"ח), סוכות אלו כשרות, כי רק היכן שעל ידי הרוח מתבטלות לגמרי המחיצות, כגון שהן מתרחקות ג' טפחים מהקרקע או מהסכך, הסוכה פסולה.

חור בקרשים

- ◀ **שאלה:** לפעמים עושים חור בקרש להכניס "דיבל", האם זה עושה לקרש שיש בו בית קיבול ונעשה כלי, ופסול לסכך בו?
- ◀ **תשובה:** בית קיבול הוא רק כשהוא חלק מכלי, אבל בנין הסוכה, אין לזה שם כלי רק בנין ואינו נפסל.

התחיל להניח את הסכך מאמצע הסוכה

- ◀ אם יש דפנות לסוכה והתחיל להניח את סכך באמצע הסוכה הגם שאותו מקום הוא רחוק מהדופן יותר מג' טפחים, אין זה נחשב כאילו עשה סכך בלי דופן כיון שזו הדרך כשעושים הסכך, ונחשב שיש דפנות קודם לסכך (הגרש"ז אויערבאך זצ"ל).

סכך קודם לדפנות

- ◀ **שאלה:** היתה מחיצה בגובה חמישה טפחים בכל צד בשעה שהניחו את הסכך, האם הסוכה כשרה?
- ◀ **תשובה:** כתב הרמ"א (סו"ס תר"ל"ה) שאם נתן סכך קודם לדפנות פסול, ואם יש טפח סמוך לסכך מותר לסכך קודם שיש דפנות כשרות, עי' שם. וכל זה אם הוא סמוך לסכך, אבל אם הדפנות אינם סמוכים לסכך אלא למטה, צריך שיהיו דפנות גבוהות עשרה טפחים לפני שמניחים את הסכך ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' ר"כ).

דלת שמכסירה את הסוכה

- ◀ **שאלה:** יש שתי דפנות לסוכה, והדופן השלישית היא דלת, האם אפשר לאכול שם כשהדלת פתוחה?
- ◀ **תשובה:** לסוכה לא מספיק צורת הפתח אלא צריך דופן ממש, ולכן יש להקפיד שהדלת תהיה סגורה בשעה שאוכלים וישנים בסוכה (ולענין שבת עי' לקמן), ואין בזה משום "תעשה ולא מן העשוי" כיון שנעשה בכשרות (עי' סו"ס תר"ל"ה).

הגבהת הסכך להכשיר הסוכה

- ◀ **שאלה:** איך צריך להגביה את הסכך כדי להפקיע את הפסול של "תעשה ולא מן העשוי"?
- ◀ **תשובה:** סכך שיש בו פסול משום "תעשה ולא מן העשוי", כתב המשנ"ב (סי' תרכ"ז ס"ק י"ח) שצריך להגביה כל ענף לבדו ויחזור ויניחנו לשם צל ושוב יגביה ענף חברו ויניחנו וכן כולם, עכ"ל. אמנם אין כוונתו שצריך להגביה אחד ולא שתיים דבדואי יכול להגביה כמה ביחד, רק כוונתו שיגביהם לגמרי בבת אחת, ולא שיגביה קצה אחד של העץ מצד אחד ואח"כ יגביה את הצד השני (וכמו שמצינו בקנין הגבהה שחייב להרים כל החפץ בבי"א) ("ארחות רבינו" ח"ב עמ' רי"ד בשם הסטייפלער זצ"ל).

סגירת הדלת להכשרת הסוכה

- ◀ **שאלה:** יש בסוכה דלת אמצעית הנפתחת לדלת, ובשעה שהיא פתוחה, אין מחיצה רק צורת הפתח, (וכן לפעמים פתיחת וסגירת התריס פוסל את הסוכה), והסוכה פסולה, האם מותר לפותחה ולסגורה בשבת?
- ◀ **תשובה:** יש מתירין לעשות כן, וכעין שמצינו שמותר לסגור גגון שקבוע בצירים אפילו עשה בזה אוהל קבוע, כיון שהוא מחובר לו (עי' שו"ע סי' שט"ו סעיף ה'), וה"נ אפילו שע"ז מכשיר הסוכה לא נחשב שבונה בשבת ויו"ט ומותר ("אבני נזר", וכן הורו הגר"ש אלישיב זצ"ל, והגר"נ קרליץ זצ"ל).
- ◀ ויש אוסרים, שיש בזה איסור בונה וסותר (ספר "מקראי קודש" דיני סוכה ח"א סי' י', "ארחות רבינו" ח"ב עמ' רי"ט בשם בעל ה"קהילות יעקב", ולא דמי לפתיחה וסגירת הגג ע"ג הסוכה שהוא דבר צדדי מהסוכה, ע"ע קובץ "מבית לוי" ח"ב עמ' כ"ג).
- ◀ וכן להזיז תריסים לצד אפילו אם נשאר טפח אחד אסור, ולא דמי להא

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א-ה'): 03-6194741

אחה"צ. בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

דמבואר בשו"ע (סי' שט"ו סעיף א') שאם נשאר טפח מותר להמשיך מחיצה המתרת דזה רק לענין הפרדת מקום ממקום, ורשות מרשות, משא"כ בזה שעושה שם סוכה (וכן מבואר במשנ"ב סי' תרל"ז ס"ק א', ושעה"צ ס"ק ג' בשם "שואל ומשיב").

עזרה הדדית בבניית סוכה

◀ **שאלה:** ראובן ביקש משמעון לעזור לו לבנות את סוכתו, ואח"כ גם ראובן יעזור לשמעון, האם ומתי יש בזה חשש רבית?

תשובה: אם סוכת שמעון גדולה הרבה יותר מסוכתו של ראובן, וכן אם מדובר על קומה עליונה שהרבה יותר קשה לבנות שם סוכה, כי צריך להעלות את הדפנות יותר קומות וכד', אסור לעשות עסקה זו, משום שיש בזה חשש רבית (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' ק"ט סעיף ט').

ולכן אם אחד מהסוכות גדולה יותר, העצה היא שבתחילה ראובן יעזור לשמעון לבנות את הסוכה הגדולה או הקשה יותר, ואח"כ שמעון יעזור לראובן לבנות את סוכתו, נמצא שקודם נתנו סכום גדול ואח"כ שילם בסכום קטן יותר, ומותר.

מדיני ארבעת המינים

קניית ד' מינים לבני בית

◀ **כוונת הקניין לפני המצוה:** מצוי שאבא קונה כמה 'סטים' של ד' מינים לבניו הגדולים, ולפני סוכות הוא ממין וכותב שם של כל בן על הסט שלו. וביו"ט בבוקר כל בן לוקח את הסט שלו, ויש להיזהר שיעשה בו קנין הגבהה או קנין יד, ועכ"פ יכוון לשם קנין (עצם הדבר שמגביהו ולוקחו ונוטלו לשם מצוה, אם שכח לעשות קנין שמה בדיעבד לא יצא יד"ח המצוה).

נטל לולב שלא שילם בעדו

◀ **שאלה:** לקחתי לולב מהדוכן, וקבלתי רשות ללכת לשאול שאלת חכם, כשחזרתי הדוכן כבר לא היה שם, ואיני יודע למי להשיב הלולב או תמורתו.

תשובה: דינו כשומר אבידה, שהרי קיבל שמירה עליו עד שיחזירם, ועליו מוטל לדאוג שלא תאבד מערכה, והיות שאחר סוכות כבר לא יהיה שווה כלום, מוטל עליו למכור ולקבל כסף תמורתו (וכמבואר בפסחים י"ג. דשומר חייב למכור החמץ בערב פסח).

ולכן צריך למכור לאחרים וישמור הכסף עד שיבוא בעליו, או מונח עד שיבוא אליהו. ואם המוכר כבר קבע עליו מחיר, יכול לקנות אפילו לעצמו וממילא יש לו לולב כשר שהוא שלו (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הפיל פיסט חברו

◀ **שאלה:** ביום ראשון של סוכות בשעת עטיפת הטלית, הפילה הטלית את אתרוג חברו ונשבר הפיסט, האם חייב לשלם או לא?

תשובה: אין זה נחשב לאונס גמור כלל, שהיה לו להיזהר בזה וחייב לשלם וכמבואר במשנה (ב"ק כ"ו). אדם מועד לעולם (הגרא"ל שטינמן זצ"ל).

שתי ערבות מחוברות

◀ **שאלה:** ביו"ט בבוקר שם לב ששתי הערבות בלולב עדיין מחוברות (קצצו שתייהן ביחד מן האילן), האם נחשבות כשתי ערבות או כערבה אחת?

תשובה: כיון שהן מחוברות, הרי"ז כמו ערבה אחת, ולא יוצא בזה נטילת לולב שצריך ב' ערבות (הגר"ח קנייבסקי זצ"ל), ומסתבר שאסור להפרידן ביו"ט, שזה תיקון מנא (ולא דמי להפריד ב' חלות בשבת לצורך לחם משנה שמותר, ועי' לעיל גיליון 346).

הלד עם לולבו בשבת

◀ **שאלה:** מעשה באחד שיצא עם לולבו בידו בשבת חוה"מ, שכנו הזכירו ששבת היום ולא נוטלים לולב, האם מותר לחזור הביתה עם לולבו או חייב להפילו מיד?

תשובה: לולב הדסים וערבות הם מוקצה מחמת גופו (רמ"א סי' תרנ"ח סעיף ב', משנ"ב סי' ג'), אבל אתרוג מותר לטלטלו בשבת שראוי להריח (רמ"א שם ומשנ"ב סי' כ'). ויש סוברים שגם האתרוג מוקצה מחמת חסרון כיס היות שאנו רגילים להקפיד ולא לטלטלו לצורך ריח ("הליכות שלמה" בשם הגר"ש איועירבאך זצ"ל, וספר "שלמי יהודה" בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

אולם בנדי"ד כיון שכבר לקח את הלולב והאתרוג בידים, מותר להמשיך איתם ולהחזירם למקומם בביתו (שעה"צ סי' תרנ"ד ס"ק ג' בשם פמ"ג, ו"ביכורי יעקב"). ויש להעיר שמשמע מדברי המשנ"ב סי' ש"ח ס"ק י"ג בשם אחרונים שבמוקצה מחמת גופו לא מתירים להמשיך לטלטלו ועי"ע משנ"ב סי' של"ט ס"ק י"ט לענין טלטול נרות, ובסי' תקי"ו ס"ק כ"ט, לענין הפרשת חלה ועודה בידו, עי' שם).

מהלכות חוה"מ

ניקוי כתמים

◀ מותר לנקות כתמים אם יש בו צורך המועד, שאין זה בכלל כיבוש שאסרו חז"ל ("הלכות חוה"מ" בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל ויש סוברים שאם הבגד התלכלך לפני החג וידע מזה, והיה יכול לנקותו לפני החג, אסור לנקותו בחג (ש"ש"כ פ' ס"ו, ע"ב).

ברירת כביסה

◀ **שאלה:** האם מותר לברור סוגי הכביסה בחוה"מ, כדי שיהא מוכן לכבסו מיד במוצאי יו"ט אחרון?

תשובה: מכיון שגם בבגדים יש מלאכת בורר וכמבואר במשנ"ב (סי' ש"ט ס"ק ט"ו), הרי זה מלאכה דאורייתא שלא לצורך המועד, ואסור.

תיקון ספר תורה בחוה"מ

◀ **שאלה:** באמצע קריאת התורה בחוה"מ התגלתה אות שיש לה הפסק ופסול, האם אפשר לחברה ולתקנה כדי להמשיך לקרוא בו?

תשובה: אם יש ספר תורה אחר, עדיף לסגור את ספר התורה אפילו באמצע הקריאה, להכניסו ולהוציא את הספר השני (הגם שיש כאן טרחה דציבורא), ולא לעשות כתיבת אומן בספר תורה (משנ"ב סי' תקמ"ה ס"ק א', שעה"צ ס"ק ב').

תיקון נביאים בחוה"מ

◀ **שאלה:** כשהכינו את הנביא לקריאה בערב שבת חוה"מ, מצאו בו חסרות, האם מותר לתקן כשארין לו נביא אחר?

תשובה: תלוי במחלוקת אם מגילות אלו נפסלות בחיסור אות אחת כספר תורה או לא. יש סוברים שנפסלים בחסר, ולכן מותר לתקן בחוה"מ דנחשב לצורך כשארין לו נביא אחר (ספר "עמק ברכה" עמ' נ"א, וכן ספר חוה"מ" בשם הגר"ח מוולאז'ין). ויש סוברים שאין זה נפסל בחסר, ולכן אין לתקן בחוה"מ ("עמק ברכה" שם בשם פוסקים, הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שו"ת "באר משה" ח"ו סי' ל"ו, והגר"נ קרליץ זצ"ל).

שמחת תורה

בני חו"ל בשמיני עצרת

◀ **שאלה:** בני חו"ל הנמצאים בארץ ישראל ונוהגים כשהיו בחו"ל לאכול גם בשמיני עצרת בסוכה, כמבואר בשו"ע (סי' תרס"ח סעיף א'), האם יעשו כן גם בארץ ישראל?

תשובה: יש סוברים שיעשו קידוש ויאכלו כזית בסוכה, ויגמרו את הסעודה בתוך הבית (בעל "שבט הלוי" זצ"ל), ויש סוברים שכאן בארץ ישראל לא צריכים לאכול כלל בסוכה ("לוח א"י") מכיון שזה רק משום מנהג ולא מעיקר הדין, שהרי הרבה אוכלים שם רק בלילה ולא ביום, ומש"ה בארץ ישראל שלכו"ע אוכלים מחוץ לסוכה אין צריכים לאכול בסוכה.

מכירת "אתה הראת" ושאר המצוות

◀ **שאלה:** הקונה "אתה הראת" עבור לימוד ש"ס עד שמחת תורה הבא, ועדיין נשאר לו הרבה, האם אפשר להתיר הנדר?

תשובה: לכתחילה בודאי אסור להתיר נדרי מצוה, ולכן עליו להשלים לימוד הש"ס אפילו בשנה הבאה עד שיגמור, ואם בכל זאת זה מפריעו מסדרי הישיבה, יש לעשות שאלת חכם (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

וזהו תוכחת מגולה, שהרבה קונים עבור דפים ומסכתות ובסוף לא מקיימים נדרם, ולכן לכתחילה צריך לומר "בלי נדר", כדי לא להיכשל בחלי נדרים.

ועצה טובה שיחזרו לתיקון של פעם, שבמקום למכור עבור אלפי דפים או לימוד כל ספר "שמעתתא", שרק מכביד על הבחורים וכו' היה עדיף שימכרו עבור מבחן על פרק או שני פרקים, או על המסכת הנלמדת בישיבה, או להיבחן על השקלא וטריא, או על הבנת הענינים שעיי"ז מתחזק הלימוד של הבחורים וסדרי הישיבה!!!

כשאין עשרה שומעים

◀ צריך מאוד להיזהר כשחוזרים הרבה פעמים על קריאת התורה כדי לאפשר לכולם לעלות לתורה, שיש לפחות עשרה ששומעים את הקריאה שבירכו עליה, דאלי"כ הרי ברכות המברך לבטלה ("ביאור הלכה" סי' קמ"ו ד"ה ולקחת, ועי' שם שכתב שאם אחד ישן או קורא שנים מקרא, אינם נחשבים כחלק מהעשרה).

וכן יש להיזהר לברך בקול רם כדי שלפחות עשרה שומעים את הברכה.

שנים מקרא לפרשת בראשית

◀ שנים מקרא אפשר להתחיל מהזמן שקוראים אותה פרשה, וא"כ פרשת בראשית אפשר מהזמן שקוראים לחתן בראשית, ואפילו אם במקום שהוא מתפלל עדיין לא התחילו בראשית, כיון שיש ציבור שקוראים, זה נחשב זמנה (וכמו בשבת שלאחר מנחה גדולה אפשר להתחיל את הקריאה של הפרשה הבאה, אפילו אם הוא עצמו עדיין לא שמע), ולפ"ז בשמחת תורה בבוקר, כיון שיש מנינים שמתפללים ותיקין, ששם קוראים בראשית מוקדם, יכולים כולם להתחיל קריאת פרשת בראשית, ואפילו אם עדיין לא קרא וזאת הברכה יכול כבר לקרוא בראשית.

חידה:

◀ איך יתכן שהתפלה ערבית ושחרית של יו"ט כדון, וכן עשה קידוש בליל יו"ט ובבוקר, ובאמצע היום מותר לעשות את כל המלאכות ומתפלל תפילת חול?

תשובה לחידה מגיליון 566

◀ **חידה:** מתי אומרים קל ארך אפים ולא אומרים למנצח?

תשובה: בערב סוכות יש נוהגים שלא אומרים "למנצח" (עי' משנ"ב סי' תרכ"ד ס"ק י"ח שמביא ב' דעות בזה), ומ"מ גם הנוהגים שלא לומר "למנצח", כשחל ערב סוכות ביום שני (כמו השנה תשפ"ו), ואח"כ בשנת תת"ו) אומרים "קל ארך אפים" (משנ"ב שם).